

Δυο λόγια για το Παραμύθι του Έρωτα και της Ψυχής

Μοναδική πηγή για το παραμύθι του Έρωτα και της Ψυχής είναι «Οι Μεταμορφώσεις» του Απουλήιου, ενός ρωμαίου μυθιστοριογράφου του 2ου αι. μ.Χ.

Είναι βέβαιο ότι ο Απουλήιος χρησιμοποίησε ελληνικές πηγές στη σύνθεση του ιδιότυπου μυθιστορήματός του, μέσα στο οποίο βρίσκουμε το παραμύθι, να το διηγείται μια γριά σε μια κοπέλα για να την παρηγορήσει...

Το παραμύθι αυτό, που μπορεί να θεωρηθεί ως αρχέτυπο, ξεκινά από τον ελληνικό χώρο.

Μέσα στη διήγηση του Απουλήιου εμφανίζονται πλήθος ελληνικές ιδέες και σχέσεις, και μάλιστα σ' ένα χώρο που, όσο απροσδιόριστος και να φαίνεται, θυμίζει έντονα Αιγαίο – τα νησιά όπου απλώνεται η φήμη της Ψυχής...

Μ. Κοπιδάκης

«Ελληνική Μυθολογία» ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ

Αναζητώντας το υλικό της αφήγησής μου που θα συνδεόταν με τη Μύρτιδα και την εποχή της, βρήκα πολύ κατάλληλο το παραμύθι του Έρωτα και της Ψυχής.

Ας φανταστούμε ένα δειλινό στην Αττική, μ' αυτό το μενεξεδί χρώμα που και σήμερα παίρνει ο Υμηττός, μια γριά στο κατώφλι της να αφηγείται το παραμύθι του Έρωτα και της Ψυχής στη Μύρτιδα και τις φίλες της. Άφησαν, για λίγο, τη δραπετίνδα [κρυφτό] και τη μυίνδα ή ψηλαφίνδα [τυφλόμυγα], πήραν τις πλαγγόνες [κούκλες] τους και κάθισαν κοντά στη μυθολογούσα γραία, να τους πει πάλι εκείνη την ιστορία που αγαπούν πιο πολύ απ' όλες.

Όχι μόνο ως αναψυχή αλλά και ως τελετουργία μύησης σε κοπελίτσες που βρίσκονται στην ήβη, μια και τα παραμύθια της προφορικής παράδοσης είχαν και έχουν πάντα μυητικό χαρακτήρα.

Μέσα στο βιβλίο του Απουλίου το παραμύθι είναι αρκετά εκτεταμένο και η διατύπωσή του έχει μυθιστορηματικό χαρακτήρα, γι' αυτό χρειάστηκε να το διασκευάσω. Δηλαδή να περιορίσω το κείμενο και να του προσδώσω περισσότερη προφορικότητα.

Σ' αυτό το παραμύθι βρίσκουμε πολλά στοιχεία που διασώζονται αυτούσια στα νεοελληνικά παραμύθια. Παραδείγματος χάριν, στις δύσκολες στιγμές έρχεται η ίδια η Φύση -η λίμνη, τα ζώα, τα μυρμήγκια, ο αετός κ.α.- για να βοηθήσει τον ήρωα να κερδίσει στο τέλος αυτό που πολύ λαχταράει η καρδιά του. Επίσης συναντάμε το γνωστό μοτίβο των δοκιμασιών τις οποίες πρέπει να περάσει ο ήρωας για να ωριμάσει, να γίνει άξιος αυτού που επιδιώκει και στο τέλος πάντα πετυχαίνει.

Αυτός λοιπόν ο αθάνατος προφορικός λόγος που μιλιέται αδιάκοπα, αιώνες τώρα, φέρει παμπάλαιες μνήμες, δημιουργώντας ενότητα στις ιστορίες που διαρκώς αφηγούνται οι άνθρωποι σ' αυτόν τον τόπο, όσο κι αν αλλάζουν τα συμφραζόμενα. Με τον ίδιο τρόπο που καταυγάζει το αττικό φως, όσο κι αν αλλάζει η μορφή και οι τρόποι αυτής της Πόλης.

Αγνή Στρουμπούλη

Ε Ρ Ω Σ   Κ Α Ι   Ψ Υ Χ Η

Τον πρώτο τον καιρό και τα παλιά τα χρόνια είχε ένα βασιλιά και μια βασίλισσα που απόκτησαν τρεις κόρες.

Ήτανε όμορφες και ζηλευτές, μα ανάμεσά τους ξεχώριζε η Ψυχή, η πιο μικρή, με τόσο σπάνια ομορφιά που η φήμη της έφτανε στα πέρατα του κόσμου.

Έλεγαν, πως η θεά Αφροδίτη, η κόρη του Ωκεανού που αναδύθηκε απ' τα κύματα, άφησε τον Όλυμπο και ήρθε πλάι στους ανθρώπους για ν' απολαύσει τις τιμές τους. Άλλοι, πίστευαν πως η γη έκαμε μια νέα Αφροδίτη, ένα λουλούδι παρθενίας και χάρης.

Απ' όλα τα μέρη ταξιδιώτες και θαλασσοπόροι έρχονται να τιμήσουν την ξεχωριστή θνητή, χωρίς να λογαριάζουνε κινδύνους, μονάχα να της απευθύνουν σεβασμό και προσευχή.

Σιγά σιγά η Κνίδος και η Πάφος ερημώνονται· κανείς δεν πάει να προσκυνήσει την Κυθήρεια

θεά. Οι τελετές παραμελούνται, τ' αγάλματά της μένουν αστεφάνωτα, δεν γίνονται θυσίες πια και τους βωμούς σκεπάζει κρύα στάχτη. Οι προσευχές και οι θυσίες απευθύνονται τώρα στη νεαρή βασιλοπούλα, που άμα διαβεί στους δρόμους οι άνθρωποι την προσκυνούν και τήνε ραίνουν με λουλούδια.

Οι θεϊκές αυτές τιμές εξοργίζουν την Αφροδίτη, τη μάνα του Έρωτα. «Η φύση, λέει, κι όλα τα ζωντανά σ' εμέ χρωστούν τη γέννησή τους. Άδικα εκείνος ο βοσκός, που ο Δίας επαινέσε τη κρίση του, διάλεξε εμένα από τις άλλες δυο θεές; Αυτή η θνητή, όποια κι αν είναι, δεν θα χαρεί για πολύ τις τιμές· γρήγορα η ομορφιά της θα γυρίσει σε αρμυρό και παχύ δάκρυ.»

Τρέχει, φωνάζει τον φτερωτό της γιο, εκείνο το αχαλίνωτο και τολμηρό παιδί που με τα βέλη του σκορπά παντού την ταραχή. Τον οδηγεί στην πόλη της βασιλοπούλας:

-Παιδί μου, σ' εξορκίζω στους φλογερούς πόθους που ανάβεις στων ανθρώπων τις καρδιές, να εκδικηθείς τη μάνα σου· κάνε τούτη η θνητή ν' αγαπήσει παράφορα τον πιο ασήμαντο άνθρωπο που υπάρχει.

Έτσι μίλησε και ακουμπώντας τα λεπτά πόδια της στο κύμα, παρουσιάστηκαν οι Νηρηίδες με τραγούδια κι οι Τρίτωνες που κολυμπούν κοπαδιαστά· ένας φυσά μες στο κοχύλι, άλλος σέρνει την αχιβάδα της κυράς, άλλος σηκώνει την ψαρίσια ουρά να μην την καίει ο ήλιος· κι όλοι μαζί την καλωσορίζουν και την οδηγούν πάνω στα κύματα ως το παλάτι του Ωκεανού.

Οι αδελφές της Ψυχής, η μια μετά την άλλη παντρεύονται, μα εκείνη κανένας θνητός δεν τολμά να γυρέψει σε γάμο.

Έτσι, ο πατέρας της πάει στη Μίλητο, στο μαντείο του Απόλλωνα· προσφέρει θυσία και παρακαλεί το θεό να φανερώσει ένα σύζυγο για την μικρή του κόρη. Και ο θεός δίδει χρησμό:

-Την Ψυχή, στολισμένη με νυφιάτικα καταραμένου γάμου, να την αφήσεις στην άκρη ενός βουνού. Μην περιμένεις να 'βρει σύζυγο θνητό. Θα 'ρθει να τήνε πάρει τέρας φτερωτό που πολεμά με σίδερο και με φωτιά. Τα δυνατά χτυπήματά του τραντάζουνε τον Άδη, τα πέλαγα, τους Ουρανούς.

Ο βασιλιάς λυγίζει μπρος στη μοίρα της Ψυχής και το παλάτι απ' άκρη σ' άκρη αχολογάει θρήνους.

Γίνονται οι ετοιμασίες του γάμου, ανάβουν οι λαμπάδες του υμέναιου, που τώρα θα φωτίσουν την κηδεία της κόρης· οι φλογέρες ηχούν λυπητερά κι όλη η πολιτεία βυθίζεται στο πένθος. Κι ενώ η νεκρική πομπή τραβάει το δρόμο της, οι γονείς στέκουν αναποφάσιστοι κι ολότελα θλιμμένοι. Τότε γυρίζει η κόρη και τους λέει:

-Γιατί τυραννιέστε μ' ανώφελες λύπες; Γιατί τα μαλλιά σας τραβάτε και ματώνετε πρόσωπο και στήθος και με θρήνους λιγοστεύετε τη ζωή σας, που είναι πιότερο αγαπητή απ' τη δική μου; Αλίμονο! Ιδού το καλό που σας προσέφερε η ομορφιά μου. Τι λογής δώρα μου 'δινε ο θεός σαν με ονόμαζαν νέα Αφροδίτη; Τότε έπρεπε να λυπάστε, γιατί τούτο το όνομα είναι η αιτία της καταστροφής μου. Πηγαίνετε με λοιπόν στον καταραμένο βράχο· ανυπομονώ να γευτώ τον ευτυχισμένο μου γάμο, να γνωρίσω τον ένδοξο σύζυγο· γιατί ν' αποφύγω εκείνον που με γυρεύει;

Η κόρη σωπαίνει και με σταθερό βήμα φτάνει ως την απόκρημνη κορφή. Βάζουν κοντά της τις νυφιάτικες λαμπάδες κι έπειτα, όλοι βουβοί παίρνουν το δρόμο της επιστροφής. Από δω και μπρος, τους γονείς της χωνεύουν τα σκοτεινά παλάτια.

Η Ψυχή τρέμει από φόβο και γαντζώνεται στην άκρη του βράχου, όταν αίφνης η χαϊδευτική πνοή του Ζέφυρου, ανεμίζοντας το χιτώνα της, τη σηκώνει ελαφρά, τη μεταφέρει ως τα ριζά του βουνού και την απιθώνει μαλακά στην ανθισμένη χλόη. Έπειτα σταλάζει ύπνος γλυκός στα βλέφαρά της.

Όταν ξυπνάει, βλέπει μπροστά της δάσος πυκνό και δίπλα ένα εξαίσιο παλάτι, που δε μοιάζει να είναι χτισμένο από ανθρώπινα χέρια. Όλα μαρτυρούν πως είναι κατοικία κάποιου θεού. Οι χρυσές κολόνες με τα φιλντισένια κιονόκρανα, οι χρωματιστές ζωγραφιές που καλύπτουν τους τοίχους, το δάπεδο με τα πολύτιμα πετράδια.

Η Ψυχή σαστίζει μπροστά σε τούτο το λαμπρό παλάτι· με θάρρος όμως διαβαίνει το κατώφλι για να το σεργιανίσει, δίχως να συναντά κανέναν φύλακα, μονάχα ακούει μια φωνή να λέει:

-Καλώς να ορίσεις! Όλα είναι δικά σου· από δω και μπρος είσαι η κυρά τούτου του παλατιού. Αν θέλεις πήγαινε στην κλίνη να πλαγιάσεις ή πρόσταξε να σου ετοιμάσουν το λουτρό. Είμαστε εδώ για να σε υπηρετούμε. Θα σε βοηθούμε να ντυθείς και θα ετοιμάζουμε για σένα λαχταριστές τροφές.

Η Ψυχή ησυχάζει ακούγοντας τούτη την φωνή, και με το λουτρό ξεκουράζει τα κουρασμένα της μέλη. Ύστερα βρίσκει το τραπέζι έτοιμο και κάθεται να φάει με χαρά.

Δεν βλέπει κανέναν, μονάχα ακούει τις φωνές ανθρώπων που τις σερβίρουν τα ωραιότερα κρασιά και αλλάζουν πιάτα με τα πιο νόστιμα φαγιά. Μετά το γεύμα κάποιος της τραγουδάει μελωδικά συνοδευμένος από αόρατη κιθάρα, κι έπειτα ολόκληρη χορωδία πλημμυρίζει τ' αυτιά της.

Η Ψυχή πλαγιάζει κι όταν νυχτώνει για καλά, ακούει πλάι της μια γλυκύτατη φωνή. Τρομάζει, μα είναι αργά· ο σύζυγος, το τέρας που της είπε ο χρησμός, γλιστρά στο πλάι της και η κόρη γίνεται γυναίκα του.

Κατά το χάραμα εκείνος φεύγει από κοντά της κι έρχονται πάλι οι φωνές να ετοιμάσουνε το ξύπνημα της νιόνυφης:

Χαίρε, νύμφα, χαίρε, όλβιε γάμβρε

Σοι μεν δη γάμος, ως άραο εκτέλεστ',

έχεις δε πάρθενον αν άραο.

Μ' αυτό τον τρόπο περνούν οι μέρες, περνούν οι νύχτες και η Ψυχή συνηθίζει τον αόρατο σύζυγό της και τις φωνές που της κρατούνε συντροφιά.

Οι γονείς της όμως, λιώνουν μέσα στο πένθος κι οι δυο αδελφές αφήνουν τα σπιτικά τους και πάνε να τους παρηγορήσουν.

Ένα βράδυ, ο αόρατος σύζυγος λέει στην Ψυχή:

-Αγαπημένη φυλάξου! Οι αδελφές σου, που σε νομίζουν χαμένη, θα 'ρθουν στην άκρη του βουνού. Αν φτάσουν ως εδώ τα κλάματά τους, μην απαντήσεις, γιατί μας φέρνουν συμφορά. Κι ενώ το υπόσχεται, την αυγή που εκείνος φεύγει, η Ψυχή πιάνει τα κλάματα:

-Αχ! χάθηκα πια. Μαραίνομαι μέσα σε τούτη τη λαμπερή φυλακή χωρίς να βλέπω ανθρώπους κι ούτε ελπίζω να δω ποτέ τις αδελφές μου. Όλη τη μέρα δεν δέχεται να φάει, ούτε να λουστεί μονάχα κλαίει σπαραχτικά.

Κείνο το βράδυ παρακαλεί τον άντρα της να την αφήσει να δει τις αδελφές της. Κι εκείνος της το υπόσχεται και μάλιστα της λέει να τους δώσει πλούσια δώρα, μονάχα ένα πράγμα της ζητά: να μην λυγίσει μπροστά στην περιέργειά τους και θελήσει να δει το πρόσωπο του. Γιατί αυτή η ιερόσυλη περιέργεια θα την κάνει να τον χάσει για πάντα. Και η Ψυχή του

απαντά:

-Κάλλιο να πεθάνω χίλιες φορές, παρά να βλάψω την αγάπη μας. Όποιος κι αν είσαι σ' αγαπώ بیشتر κι απ' το θεό Έρωτα. Μα σε παρακαλώ, διάταξε το Ζέφυρο να πάει στο βράχο και να φέρει εδώ τις αδελφές μου.

Εκείνος δέχεται κι όταν ροδίζει η αυγή χάνεται απ' το πλάι της όπως κάθε πρωί.

Οι αδελφές της Ψυχής είναι στο βράχο και κλαίουν και χτυπούν τα στήθη τους για την άμοιρη αδελφή τους· φωνάζουν τ' όνομά της κι η ηχώ φέρνει στ' αυτιά της τις θρηνητικές φωνές.

Καλεί η Ψυχή τον Ζέφυρο, που πρόθυμα φέρνει τις αδελφές κοντά της. Αγκαλιάζονται και τώρα τα δάκρυα γίνονται χαρά.

Μα όταν οι αδελφές βλέπουν το μεγαλόπρεπο παλάτι κι απολαμβάνουν τα λουτρά και τα εξαίσια γεύματα, τη ρωτούν για το όνομα, τη μορφή και την τρανή γενιά του νοικοκύρη.

Η Ψυχή θυμάται τα λόγια του άντρα της και φυλάει το μυστικό· λέει πως είναι νέος που αγαπά το κυνήγι, γι αυτό τριγυρνάει στα βουνά. Έπειτα τις φορτώνει με πολύτιμα δώρα, χρυσά κοσμήματα και διαμαντόπετρες, καλεί το Ζέφυρο που τις οδηγεί πίσω στο βράχο.

Τώρα οι αδελφές τυραννιούνται από φθόνο για τα πλούτη και την ευτυχία της Ψυχής. Καταριούνται τη μοίρα που τους έδωσε γέρους και άσκημους άντρες και όχι τη δική της

χρυσή τύχη.

Και το κακό του φθόνου αυξάνει και τις φαρμακώνει· και καταστρώνουν σχέδια πώς να λαβώσουνε την ευτυχία της αδελφής τους.

Όμως ο άντρας της Ψυχής κάθε βράδυ την προειδοποιεί:

-Αγαπημένη, οι αδελφές σου σε φθονούν και θα ζητήσουνε να δεις το πρόσωπό μου. Αν κρατήσεις το μυστικό μας, το παιδί που φέρνεις τώρα στα σπλάχνα σου, θα γίνει αθάνατο. Αν όμως γυρέψεις να με γνωρίσεις, θ' ακολουθήσει τη μοίρα των θνητών.

Η Ψυχή πλημμυρίζει από χαρά και περηφάνια που θα γίνει μάνα και δίνει όρκο στα μοσκομυρισμένα του μαλλιά, στο λεπτό πρόσωπο που αποκαλύπτεται στα δάχτυλά της, να κρατήσει την υπόσχεσή της· αλλά να την αφήσει ακόμα μια φορά να σφίξει τις αδελφές στην αγκαλιά της. Και κείνος σφουγγίζοντας τα δάκρυα με τα πλούσια μαλλιά του, λυγίζει από αγάπη και υποχωρεί.

Έτσι, οι δυο ζηλιάρες αδελφές έρχονται πάλι στο παλάτι της Ψυχής, με βουλιμία να μάθουν λεπτομέρειες, μα πιο πολύ να της σταλάξουνε αμφιβολία και φαρμάκι.

Την ρωτούν πάλι και πάλι ποιος είναι ο άντρας της και κείνη για να μην τον μαρτυρήσει, μα ξεχνώντας τι είχε πει, λέει πως είναι έμπορος, ώριμος στην ηλικία, και λείπει για δουλειές.

-Ω! καημένη αδελφή! Πόσο αθώα είσαι κι αγνοείς τη συμφορά που 'ρχεται καταπάνω σου... Ο άντρας σου είναι ένα πελώριο φίδι· θυμήσου το χρησμό του Απόλλωνα που είπε πως θα παντρευτείς τέρας. Πολλοί κυνηγοί εδώ γύρω το είδανε χθες βράδυ να κολυμπά μες' στο ποτάμι. Κρυμμένο καλά απ' τη σκοτεινιά, γλιστρά κάθε βράδυ στο πλάι σου και περιμένει να παχύνεις, για να σας φάει, εσέ και το παιδί σου...

Η Ψυχή, εύπιστη όπως είναι, τους αποκρίνεται με σβησμένη φωνή:

-Καλές μου αδελφές, πλαγιάζω τις νύχτες μ' έναν άντρα που δεν αντίκρισα ποτέ το πρόσωπό του, μονάχα την φωνή του ξέρω. Μου λέει πως αν γυρέψω να τον δω, θα μ' εύρει μεγάλη συμφορά. Πείτε μου τι να κάνω και θα το ακολουθήσω.

Τότε εκείνες, βλέποντας την τόση αφέλεια, λένε:

-Πάρε μια λάμα καλά ακονισμένη και κρύψε την στην κλίνη. Βάλε μπόλικο λάδι στο λυχνάρι, να φέγγει καλά. Μόλις το τέρας αποκοιμηθεί, κόψε του με τη λάμα το κεφάλι. Εμείς θα τρέξουμε κοντά σου, να μαζέψουμε όλους τους θησαυρούς κι έπειτα να σου δώσουμε έναν άξιο σύζυγο, όπως οι δικοί μας άντρες.

Αυτά είπαν κι άλλα πολλά να καλοπιάσουν την Ψυχή και λίγο πριν νυχτώσει ο Ζέφυρος τις έφερε πάλι πίσω στο βράχο.

Ήρθε ο άντρας της κι αφού της χάρισε μian εξαίσια ηδονή, αποκοιμήθηκε βαθιά. Τότε αυτή σηκώνεται, ανάβει το λυχνάρι και πλησιάζει να δει το πρόσωπο του· και τι αντικρίζει; Τον Έρωτα τον ίδιο! Λάμπει το φως του λυχναριού πάνω στην ξανθή του κόμη που μοσχοβολά, στις φτερούγες που φυτρώνουν στους ώμους και σ' όλο το κορμί που αναπαύεται γιομάτο χάρη κι ομορφιά. Αυτός είναι το καμάρι κι η δόξα της Αφροδίτης.

Απ' την κολόνα της κλίνης κρέμεται το τόξο του κι η φαρέτρα με τα βέλη. Αγγίζοντάς τα η Ψυχή ματώνει άθελα το δάχτυλό της κι ευθύς πληγώνεται από έρωτα για τον ίδιο τον Έρωτα. Σκύβει και τον καταφιλεί, τρέμοντας μην τότε ξυπνήσει...

Μα καθώς γέρνει το λυχνάρι, στάζει μια σταγόνα καυτό λάδι στον ώμο του θεού.

Ξυπνά ο Έρωτας από τον πόνο και θυμωμένος για την προδοσία πετά μακριά. Στέκει μονάχα μια στιγμή στην κορυφή αντικρινού κυπαρισσιού και λέει:

-Αδύναμη Ψυχή! Δεν άκουσα την προσταγή της μάνας μου και λαβώθηκα εγώ από την ομορφιά σου. Όμως εσύ δεν κράτησες το λόγο σου, και τώρα φεύγω για πάντα από κοντά σου.

Η Ψυχή τον βλέπει να χάνεται κι απελπισμένη πάει στο γειτονικό ποτάμι, με την απόφαση να πέσει μέσα να πνιγεί. Μα ο θεός του ποταμού δεν την αφήνει, την παίρνει ανάλαφρα στα χέρια του και την ακουμπάει στην όχθη.

Εκεί, στην ακροποταμιά κάθεται ο θεός Πάνας με τα τραγίσια πόδια· παίζει τη σύριγγα και τα κατσίκια γύρω τριγύρω του χοροπηδούν.

Σαν βλέπει την Ψυχή, την προσκαλεί μαλακά και της λέει:

-Αφησε το σκληρό σχέδιο του θανάτου, ησύχασε τη βαθιά λύπη και προσευχήσου στον Έρωτα. Είναι φιλήδονος κι ευαίσθητος κι η τέλεια υποταγή σου θα τον μαλακώσει.

Ο Έρωτας με την πληγή απ' το καυτό λάδι στον ώμο, πλαγιάζει στο παλάτι της μάνας του.

Ένας γλάρος βουτάει στη θάλασσα και πάει να βρει την Αφροδίτη που λούζεται στα βάθη του Ωκεανού. Της λέει πως ο γιος της είναι πληγωμένος και πονά· και πως όσο εκείνος ήταν στο βουνό με μια θνητή κι η μάνα με τα κύματα γλεντοκοπά, οι άνθρωποι λησμόνησαν τη

χαρά. Έγιναν άκαρδοι και σκληροί και χάθηκε ανάμεσά τους η φιλία κι η πατρική στοργή. Δεν κάμουν γάμους και χαρούμενες συνάξεις μόνο βαδίζουνε προς την καταστροφή.

Μ' αυτόν τον φλύαρο τρόπο κατηγόρησε τον Έρωτα ο γλάρος κι η Αφροδίτη ακούγοντας πως ο γιος της αγάπησε θνητή, μανιάζει από θυμό και ζήλια· πετάγεται από τα βάθη του Ωκεανού και πάει ίσια στο παλάτι της.

-Πώς να τιμωρήσω αυτόν τον κατεργάρη, μονολογεί. Μονάχα η Σωφροσύνη μπορεί να βοηθήσει. Ν' αδειάσει τη φαρέτρα, να σπάσει τα βέλη, να χαλαρώσει το τόξο του και να σβήσει το δαυλό, έτσι που να πλαντάξει από τη στέρηση. Κι εγώ θα κόψω τις ξανθιές του μπούκλες και θα μαδήσω τα φτερά, που τόσες φορές χάιδεψα και ράντισα με νέκταρ.

Τότε την πλησιάζουν η Δήμητρα κι η Ήρα και τη ρωτούν τι τρέχει. Τους εξηγεί κι οι δυο θεές που τρέμουν απ' τα βέλη του Έρωτα, απαντούν:

-Ω θεά, γιατί ζητάς τη δυστυχία μιας κόρης; Είναι λοιπόν έγκλημα που ο γιος σου αγάπησε θνητή;

Μα η Αφροδίτη φουρκισμένη, γυρνά την πλάτη και δεν τους απαντά.

Η Ψυχή περπατά μέρα και νύχτα, νύχτα και μέρα καταπεινασμένη, καταδιψασμένη, χωρίς να έχει κλείσει μάτι. Κάποτε βλέπει ένα βωμό, πάνω σε μια κορφή και πάει κατά κει.

Βρίσκει στεφάνια πλεγμένα από στάχια κριθαριού, δεμάτια βρώμης και δρεπάνια όπως τα παρατούν οι θεριστές.

Πιάνει να βάλει τάξη, γιατί είναι ασέβεια να παραμελείται η λατρεία ενός θεού. Τότε την πλησιάζει η Δήμητρα και λέει:

-Δυστυχισμένη Ψυχή, πώς ν' αποφύγεις το θυμό της Αφροδίτης; Σε αναζητάει παντού.

-Αχ! σ' εξορκίζω, λέει η Ψυχή, στο χέρι αυτό που σκορπά την αφθονία, στις εύθυμες γιορτές των θεριστών, στα ιερά μυστήρια, στο άρμα σου που τραβούν φτερωτοί δράκοντες, άσε με να κρυφτώ για λίγες μέρες πίσω απ' τα στάχια, όσο να ξεθυμάνει η Αφροδίτη.

-Τα δάκρυά σου μου ραγίζουν την καρδιά, λέει η Δήμητρα, μα έχω δεσμό αίματος και φιλίας με την Αφροδίτη. Φύγε λοιπόν μακριά απ' το βωμό μου και έχει χάρη, που σ' αφήνω ελεύθερη.

Διωγμένη η Ψυχή συνεχίζει το δρόμο της και λίγο αργότερα, μέσα σε δάσος, συναντάει άλλο βωμό φορτωμένο με πλούσια δώρα: χρυσοκέντητοι χιτώνες απλωμένοι σε κλαδιά δένδρων και πάνω στο βωμό, που είναι γραμμένο τ' όνομα και τα θαύματα της θεάς.

Η Ψυχή γονατίζει, αγκαλιάζει το βωμό και προσεύχεται:

-Γυναίκα και αδελφή του Δία, εσύ που κατοικείς τα ιερά της Σάμου· Ήρα προστάτιδα, που συντρέχεις τις έγκυες γυναίκες, βοήθα με, μην αφήσεις ν' αφανιστώ.

Η Ήρα παρουσιάζεται με όλη τη μεγαλοπρέπεια και λέει:

-Θα ήθελα, Ψυχή, να εισακούσω την παράκλησή σου μα δεν το επιτρέπει η σχέση με τη νύφη μου Αφροδίτη κι ακόμα ο νόμος που απαγορεύει να δίνεις άσυλο σε φυγάδα παρά τη θέληση του κύρη του.

Η Αφροδίτη κουρασμένη ν' αναζητά την Ψυχή πάνω στη γη, σκέφτεται ν' ανεβεί στον ουρανό με το χρυσό άρμα που της έφτιαξε ο Ήφαιστος πριν απ' το γάμο τους. Τέσσερα περιστέρια με διαφορετικά χρώματα κι ευλύγιστο λαιμό περνούν τα κεφάλια τους σε διαμαντοκόλλητο ζυγό κι εύθυμα σκίζουνε τον αιθέρα με το αστραφτερό άρμα της κυράς τους. Σπουργίτια φλύαρα πετούν ξωπίσω τους και χίλιοι μύριοι φτερωτοί τραγουδιστές αναγγέλλουνε τον ερχομό. Τα σύννεφα παραμερίζουν, ο ουρανός ανοίγει και ο Όλυμπος υποδέχεται τη Θεά.

Εκείνη βαδίζει προς το παλάτι του Δία και του ζητά την άδεια να πάρει για λίγο τον αγγελιοφόρο Ερμή. Του λέει, λοιπόν, να διαλαλήσει απ' άκρη σ' άκρη, πως θ' ανταμείψει πλουσιοπάροχα όποιον της δώσει είδηση πού κρύβεται η Ψυχή.

Ύστερα αποτραβιέται στο παλάτι της.

Ο διαλαλισμός του Ερμή φτάνει στ' αυτιά της Ψυχής που παραδίδεται μοναχή της στη Θεά. Εκείνη μόλις την βλέπει ξεσπά σε δυνατά γέλια, σημάδι ασυγκράτητου θυμού. Χύνεται πάνω της, τής σκίζει το χιτώνα, της ξεριζώνει τα μαλλιά, της γδέρνει τ' όμορφο πρόσωπο κι έπειτα πιάνει κι ανακατεύει βρώμη, κριθάρι και σιτάρι, κεχρί, ρεβίθια και φακές, κάνει έναν τεράστιο σωρό και της ζητά ως το βράδυ να τα ξεχωρίσει.

Η Ψυχή στέκει άπραγη, ώσπου την πλησιάζει ένα μυρμήγκι. Της λέει να μην φοβάται και θα τελέψει εκείνο τη δουλειά μαζί με τους συντρόφους του. Έπειτα φωνάζει όλα τα μυρμήγκια:

Προκομμένα παιδιά της γης τρέξτε, τρέξτε, τρέξτε

να βοηθήσουμε την όμορφη κόρη.

Σαν κύματα που σωριάζονται, ορμούν τα μυρμήγκια όλα μαζί και ξεχωρίζουνε τους σπόρους, φτιάχνοντας νέους σωρούς από κάθε είδος χωριστά. Έπειτα, τραβούνε στις φωλιές τους.

Η Αφροδίτη γυρίζει από γάμο στολισμένη με τριαντάφυλλα και μεθυσμένη από νέκταρ. Βλέπει την τελειωμένη δουλειά, πετά ένα ξεροκόμματο στην Ψυχή και πάει να πλαγιάσει.

Ο Έρωτας και η Ψυχή φυλακισμένοι χωριστά κάτω απ' την ίδια στέγη, ποθούν ο ένας τον άλλο κι όλο βυθίζονται σε μαύρη λύπη.

Την άλλη μέρα η Αφροδίτη ζητά άλλη δοκιμασία απ' την Ψυχή:

-Βλέπεις στις όχθες κείνου του ποταμού το δάσος; Εκεί βόσκουν τα χρυσόμαλλα αρνιά· θέλω να μου φέρεις το μαλλί τους και να μη λείψει ούτε τρίχα!

Η Ψυχή πάει να πέσει στο ποτάμι, για να γλιτώσει μια και καλή απ' τα βάσανα, μα ένα καλάμι με την γλυκιά πνοή του Ζέφυρου της ψιθυρίζει:

-Ω! Ψυχή μη μολύνεις με θάνατο τα ιερά νερά μου. Όταν ο ήλιος ρίχνει τις καυτερές ακτίνες μην πλησιάζεις τα φρενιασμένα αρνιά με το σκληρό κούτελο και τα μυτερά κέρατα, γιατί το άγγιγμά τους είναι θανατερό. Μείνε κρυμμένη κι όταν ο ήλιος γείρει και μαζευτούν τα ζώα να κουρνιάσουν, θα βρεις μέσα στο δάσος άφθονο μαλλί, που αφήνουνε όταν περνούν δίπλα από θάμνους.

Έτσι, μπόρεσε η Ψυχή να μαζέψει άφθονο απ' το πολύτιμο μαλλί και να το πάει στην Αφροδίτη. Μα εκείνη αντί να μαλακώσει, με χαμόγελο πικρό ζητά τρίτη δοκιμασία:

-Βλέπεις το βράχο στην κορφή εκείνου του βουνού; Είναι πηγές υπόγειων ποταμών που τρέχουνε με κρότο και χύνουν τα σκοτεινά νερά τους στα έλη της Στυγός. Πήγαινε να μου φέρεις από κείνο το νερό μέσα σ' αυτή τη στάμνα· ειδικά φριχτά μαρτύρια σε προσμένουν.

Η Ψυχή πλησιάζει την πηγή που την φυλούν δυο δράκοντες ακοίμητοι μέρα και νύχτα. Ακούει τότε τα νερά να μουρμουρίζουν:

Φεύγα,

τραβήξου,

χάθηκες.

Μένει ακίνητη σαν πέτρα· κι έρχεται ο αετός του Δία ανοίγει τα φτερά του πάνω της και λέει:

-Δεν άκουσες ποτέ για τα τρομερά νερά της Στυγός, που σ' αυτήν ο Δίας κι οι άλλοι Θεοί παίρνουνε όρκο; Μην πλησιάζεις· μοναχά δώσε μου τη στάμνα.

Έτσι με τη βοήθεια του αετού φέρνει η Ψυχή στην Αφροδίτη τη γεμάτη στάμνα. Μα εκείνη τη στέλνει σ' άλλη πιο σκληρή δοκιμασία:

-Πάρε αυτό το κουτί κι έμπα στον Άδη, ως το παλάτι του Πλούτωνα· δώσ' το στην Περσεφώνη και πες της: «η Αφροδίτη σε παρακαλεί να της στείλεις λίγη από την αλοιφή της ομορφιάς σου».

Η Ψυχή καταλαβαίνει πως τη σπρώχνει στο θάνατο και χωρίς δισταγμό πάει σ' ένα Κάστρο, να γκρεμιστεί από κάτω και να βρεθεί στον Άδη. Ακούει όμως του Κάστρου τη φωνή:

-Δυστυχισμένη Ψυχή, τι πας να κάνεις; Ο τρόπος που γυρεύεις να σε πάει στον Άδη δεν έχει γυρισμό. Κοντά στη Λακεδαίμονα είναι το Ταίναρο, πλατύ παράθυρο του Άδη, και 'κεί ένα κρυμμένο μονοπάτι σε πάει ως του Πλούτωνα το παλάτι. Πρόσεχε όμως, για να μπεις πρέπει να έχεις σε κάθε χέρι μια κριθαρόπιτα από μέλι και δύο οβολούς στο στόμα. Στο δρόμο θα βρεις ένα κουτσό αγωγιάτη να σέρνει ένα κουτσό γαϊδούρι· θα σου ζητήσει να σηκώσεις κάτι πεσμένα ξύλα. Εσύ να προσπεράσεις δίχως να πεις λέξη. Λίγο πιο κάτω θ' απαντήσεις το ποτάμι, όπου ο Χάροντας, αφού πρώτα πάρει την αμοιβή του περνά τους νεκρούς στην αντίπερα όχθη. Άσε τον περατάρη να πάρει από το στόμα σου τον ένα οβολό.

Άμα περάσεις το ποτάμι θα δεις κάτι γριές να υφαίνουν· θα σε παρακαλέσουν να τις βοηθήσεις· πρόσεξε μην αγγίξεις το εργόχειρό τους. Τέλος, μπροστά στο παλάτι της Περσεφώνης αγρυπνά ένας σκύλος με τρία κεφάλια που με τα ουρλιαχτά του τρομάζει τις ψυχές. Ρίξ' του τη μια πίττα, και πέρασε μέσα· θα φτάσεις στη Θεά που θα σε καλοδεχτεί και θα σε προσκαλέσει σε πλούσιο τραπέζι. Εσύ κάθισε κατά γης και ζήτα της μαύρο ψωμί.

Επειτα πες της την παραγγελία της Αφροδίτης και πάρε ό,τι σου δώσει. Γυρίζοντας, ρίξε στον Κέρβερο την άλλη πίττα και πλήρωσε τον Χάροντα με το δεύτερο οβολό. Πρόσεξε όμως καλά, μην τύχει κι ανοίξεις το κουτί που θα σου δώσει η Θεά, γιατί χάθηκες.

Δεν χάνει καιρό η Ψυχή, παίρνει ό,τι της χρειάζεται για το ταξίδι, και χώνεται στο υπόγειο βάραθρο. Συναντά όλα όσα της είπε το Κάστρο μέχρι που φθάνει ως την Περσεφόνη και λέει την παραγγελία της Αφροδίτης. Εκείνη γεμίζει κρυφά το κουτί και της το δίνει. Ακολουθώντας πιστά τις οδηγίες, η Ψυχή γυρίζει από τον ίδιο δρόμο και φτάνει κάποτε στο φως της μέρας· τότε την κυριεύει ακράτητη περιέργεια να δοκιμάσει τη θεϊκή αλοιφή. Ανοίγει το κουτί και βγαίνει από μέσα ένας ναρκωτικός ατμός που την τυλίγει ολόκληρη, μουδιάζει τα μέλη της και τη βυθίζει σε ύπνο σκοτεινό, όμοιο με θάνατο.

Ο Έρωτας στο μεταξύ έχει γιατρευτεί. Το σκάει απ' το παράθυρο και μ' ένα πέταγμα γοργό φτάνει κοντά στην αγαπημένη του. Μαζεύει τον ύπνο και τον κλείνει πάλι μέσα στο κουτί. Επειτα την ξυπνά κεντώντας την ελαφρά μ' ένα του βέλος:

-Καημένη Ψυχή, για δεύτερη φορά η περιέργειά σου παρά λίγο να σε καταστρέψει. Βιάσου να τελειώσεις την παραγγελία της μάνας μου και τ' άλλα άσε τα σε μένα.

Εκείνος πετά ψηλά και η Ψυχή γοργά γοργά πηγαίνει το κουτί στην Αφροδίτη.

Ο Έρωτας φτάνει στον Όλυμπο και ρίχνεται στα πόδια του πατέρα των Θεών, ζητώντας του βοήθεια.

Τότε ο Δίας καλεί όλους τους Θεούς, και τους ανακοινώνει πως ευλογεί το γάμο του Έρωτα με τη θνητή. Επειτα στέλνει τον Ερμή να φέρει την Ψυχή στον Όλυμπο κι αφού της προσφέρει μια κούπα αμβροσία της λέει:

Γίνου αθάνατη· ποτέ ο Έρωτας μη χωριστεί από σένα. Ο Υμέναιος να σας ενώσει για πάντα.

Χωρίς αργοπορία, στήνουν το μεγαλόπρεπο τραπέζι για το συμπόσιο του γάμου. Ο Έρωτας με την Ψυχή κάθονται στην κεφαλή του τραπεζιού κι έρχονται ο Δίας με την Ήρα κι όλοι οι Θεοί κατά την τάξη. Ο κεραστής του Δία, Γανυμήδης, κερνά το νέκταρ που ο Βάκχος προσφέρει άφθονο στους αθανάτους.

Ο Ήφαιστος προετοιμάζει τα φαγιά, οι Ώρες στολίζουν γύρω γύρω με λουλούδια, οι Χάριτες σκορπίζουν χίλιες μυρωδιές και οι Μούσες ξεχύνουν τις αρμονικές φωνές τους.

Ο Απόλλωνας παίζει τη λύρα του, ένας Σάτυρος φλογέρα κι ο Πάνας τον αυλό· οι εννιά αδελφές στήνουν χορό.

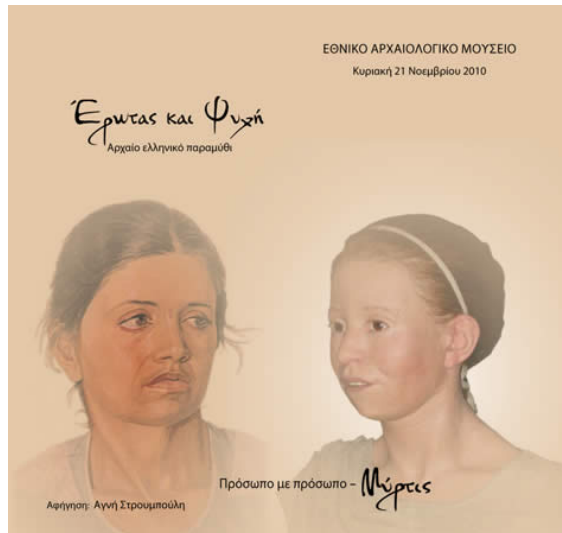
Έτσι ο Έρωτας και η Ψυχή ενώθηκαν για πάντα και λίγο μετά το γάμο τους γεννήθηκε μια κόρη που της έδωσαν το όνομα Ηδονή.

Και έζησαν και θα ζουν παντοτινά μέσα στις Αφηγήσεις των ανθρώπων...

Διασκευή: Αγνή Στρουμπούλη

Πηγή: «Οι μεταμορφώσεις ή Ο χρυσός γαίδαρος»

ΑΠΟΥΛΗΙΟΣ 2ος αι. μ.Χ.

[Αφήγηση παραμυθίου στην Μύρτιδα στην αίθουσα του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου](#)